

ALKOLLÜ İÇKİLER SEKTÖRÜNÜN
TÜFE SEPETİ İÇERİSİNDEKİ YERİ

*Alkollü içkiler sektörünün Tüketim harcamaları içindeki payının
sektör satış ve vergi istatistikleri ile Karşılaştırmalı olarak
belirlenerek TÜFE sepeti için yeni oran önerilmesi*

Aralık 2021

Yönetici Özeti

Bilindiği gibi, enflasyon olgusu uzun dönemdir ülkemiz ekonomisinin en hayati konusudur. Bu minvalde, enflasyonla mücadele, enflasyonun hesaplanmasından halka yansımaya, iyi işleyen bir ticaret hukukundan para ve maliye politikasına kadar çok yönlü bir olgu olup, toplumun tüm kesimlerinin katılımını gerektirmektedir. Bu noktada “ölçemediğinizi yönetemezsiniz” ilkesi enflasyonla mücadele dahil her alanda geçerlidir.

Ekonomistlerce “fiyat sinyali” bir ekonomide en önemli göstergelerden birisi olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda, hane halkından yatırımcıya ve kamu kesimine kadar karar alıcılar dahil her kesim için “gerçek enflasyon resminin” gösterilebilmesi ve görülebilmesi oldukça önemlidir. Yanlış resim yanlış kararlara ve adımların atılmasına yol açacaktır ve bu yanlış karar ve adımlar ise tüm kesimleri olumsuz yönde etkileyecektir.

Enflasyon sepeti içinde madde ağırlıklarının oluşturulması da enflasyonun gerçek resmini çizerken ilk ve en önemli adımdır. İlk adımın eksik olması gerçek resme ulaşmamızı engelleyecek, alınacak yanlış kararların halka yansımalarının da olumsuz olması ile sonuçlanacaktır. Bu kapsamda, bu çalışmamızda alkollü içkiler sektörünün enflasyon sepetindeki ağırlığının olması gerekenden oldukça eksik olduğunu “resmi ve kesin verilere dayalı” ve “matematiksel düzlemde” diğer sektörlerle mukayeseli olarak göstermeye çalıştık.

TÜİK'in tüketici enflasyonunu ölçmek için kullandığı Tüketici Fiyat Endeksi içinde alkollü içkilerin toplam ağırlığı son 5 yılda yüzde 0,42 ile yüzde 0,53 arasında değişmiştir.

Yaptığımız çalışmada alkollü içkilerin toplam “hane halkı nihai tüketimi” içindeki payının vergi, lisans ve bandrol gibi kesin resmi veriler kullanılarak yüzde 1,3 seviyesinde olduğu hesaplanmıştır. Bilindiği üzere, enflasyon sepetindeki ürünleri de kapsayan hane halkı nihai tüketim verileri de tıpkı enflasyon sepeti verileri gibi TÜİK tarafından hesaplanmaktadır. Enflasyon sepetindeki ürünler, hane halkı nihai tüketim harcamalarının bir alt kümesi niteliğindedir.

Aynı yöntemle hesaplama yaptığımız tütün, benzin, mobil iletişim ve beyaz eşya sektörlerinin tamamında ilgili mal veya hizmetin tüketici fiyat endeksi madde sepeti içindeki ağırlığı bulduğumuz hane halkı nihai tüketimi payının üzerindedir.

Buna karşın alkollü içkilerin tüketici fiyat endeksi madde sepeti ağırlığı ise, hesapladığımız hane halkı tüketimi payının oldukça altında kalmaktadır.

Alkollü içkilerin hane halkı tüketimi içinde sahip olduğu ve kesin verilerle hesapladığımız yüzde 1,3'lük oranın enflasyon sepetine projeksiyonu yaklaşık 0,5 puanlık ilave bir artışı gerektirmektedir. Çünkü yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, enflasyon sepeti ürünleri aslında hane halkı tüketiminin belli oranda bir alt kümesidir.

Bu kapsamda, tüketici fiyat endeksi sepetinin alkollü içkiler yönünden gerçek tüketimi yansıtması için alkollü içkilerin tüketici fiyat endeksi içindeki toplam ağırlığının **en az yüzde 1,8 seviyesine çıkarılması** gerektiği düşünülmektedir.

1. Tüketici Fiyat Endeksi

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), hane halklarının tüketimine yönelik mal ve hizmet fiyatlarının zaman içindeki değişimini Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) yoluyla ölçmektedir. Bu ölçüm sürecinde TÜİK, 2003 yılını temel alan (2003=100) TÜFE kapsamında hane halklarının, turistlerin ve kurumsal nüfusun yurtiçinde gerçekleştirdiği tüm nihai parasal tüketim harcamalarının dikkate alındığını belirtmektedir.

Bu çerçevede, hane halklarının kendi tüketimlerine yönelik üretimleri ve hane halkları için geçerli izafi kiralara TÜFE kapsamından çıkarılmaktadır.

Kullanılan TÜFE sepeti, 12 ana grup ve 43 alt grup altında sınıflandırılmış 415 maddeyi içermektedir.

- TÜİK tarafından, tüketici fiyat endeksi madde sepeti içindeki grupların ve maddelerin ağırlıklarının;
- Hane halkı bütçe anketi,
- Kurumsal nüfus bireysel tüketim harcamaları anketi,
- Yabancı uyrukluların Türkiye’de yapmış oldukları harcamalar için çıkış yapan yabancı ziyaretçiler anketi,
- İdari kayıtlardan elde edilen harcama ve ciro bilgileri ile
- Perakende ticaret sektöründe yer alan marketlerden sağlanan barkod (satış) verilerinin

Ulusal Hesaplar Hane Halkı Nihai Tüketim Harcama verilerinin değişim hızları ile genişletilmesi suretiyle hesaplandığı belirtilmektedir.

TÜFE kapsamında yer alan ana madde grupları; gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ve tütün, giyim ve ayakkabı, konut, ev eşyası, sağlık, ulaştırma, haberleşme, eğlence ve kültür, eğitim, lokanta ve oteller ile diğer çeşitli mal ve hizmetlerdir.

Bu grupların son 5 yıldaki madde sepeti içindeki ağırlıkları ise şu şekildedir:

Tablo 1. TÜFE Kapsamındaki Madde Grupları ve Ağırlıkları

(%)	2017	2018	2019	2020	2021
01 Gıda ve alkolsüz içecekler	21,77	23,03	23,29	22,77	25,94
02 Alkollü içkiler ve tütün	5,87	5,14	4,23	6,06	4,88
03 Giyim ve ayakkabı	7,33	7,21	7,24	6,96	5,87
04 Konut	14,85	14,85	15,16	14,34	15,36
05 Ev eşyası	7,72	7,66	8,33	7,77	8,64
06 Sağlık	2,63	2,64	2,58	2,80	3,25
07 Ulaştırma	16,31	17,47	16,78	15,62	15,49
08 Haberleşme	4,12	3,91	3,69	3,80	4,64
09 Eğlence ve kültür	3,62	3,39	3,29	3,26	3,01
10 Eğitim	2,69	2,67	2,40	2,58	2,28
11 Lokanta ve oteller	8,05	7,27	7,86	8,67	5,91
12 Çeşitli mal ve hizmetler	5,04	4,76	5,15	5,37	4,73

Kaynak: TÜİK

Alkollü içkiler, madde sepeti içinde hem 02 numaralı alkollü içkiler ve tütün grubunda hem de 11 numaralı lokanta ve oteller grubunda yer almaktadır. Son 5 yılda bu maddelerin toplam ağırlıkları ise aşağıdaki şekildedir:

Tablo 2. Alkollü İçkilerin TÜFE Sepeti İçindeki Ağırlıkları (%)

	Madde	2017	2018	2019	2020	2021
0211001	Rakı	0,1561	0,1361	0,1432	0,1312	0,1065
0211006	Viski	0,0262	0,0246	0,0260	0,0198	0,0209
0212101	Şarap	0,0317	0,0296	0,0313	0,0309	0,0264
0213001	Bira	0,1725	0,1598	0,1546	0,1600	0,1572
1110206	Alkollü içkiler	0,1390	0,1355	0,1441	0,1539	0,1132
	TOPLAM	0,5255	0,4856	0,4992	0,4958	0,4243

Kaynak: TÜİK

2. Hesaplamalar

Çalışmanın bu bölümünde hane halkı nihai tüketim harcamaları içinde alkollü içki sektörünün büyüklüğü vergi istatistikleri, kamu kurumlarınca veya ilgili tüzel kişilerce açıklanan tüketim ve satış rakamları kullanılarak tahmin edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca, benzer yöntemler kullanılarak hane halkının nihai tüketim harcamaları içinde önemli yer tutan ve TÜFE sepeti içindeki bazı mal ve hizmet tüketimlerinin cari fiyatlarla mali büyüklüğü için de tahmin egzersizi yapılarak, elde edilen bulgular TÜİK'in açıklamış olduğu istatistiklerle karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir.

Burada şu hususun altını çizmekte fayda görüyoruz ki çalışmada istatistiki bir ifade olarak her ne kadar "tahmin" ifadesini kullansak da esasında bu tahminlerimiz tamamen bandrollü ve yüksek oranda vergi alınan regüle alkollü içki pazarı için "gerçeğe yakın ve gerçek" anlamına gelmektedir.

Bulgularımız nihai aşamada TÜFE enflasyon sepeti içindeki mal ve hizmetlerin ağırlığının alkollü içkilerin payı yönünden analizimizde bize girdi sağlayacaktır.

TÜİK'in açıklamış olduğu istatistiklere göre hane halkı toplam nihai tüketim harcamalarının boyutu 2020 yılı itibarıyla 2,9 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bu harcamalar içinde en yüksek paya gıda ve alkolsüz içecekler sahipken ikinci sırada ulaştırma ve konutla ilgili harcamalar gelmektedir.

Çalışma konumuz olan alkollü içkilerin içinde olduğu alkollü içkiler ve tütünün toplam nihai tüketim harcamaları içindeki payı 2020 yılında yüzde 3,6 seviyesindedir. Bu mallara yönelik hane halkı tarafından yapılan harcamaların mali büyüklüğü ise TÜİK tarafından 2020 yılı için 104,4 milyar TL olarak tahmin edilmiştir.

Hane halkının nihai tüketim harcamalarına yönelik toplanan ve oluşturulan bu bilgiler enflasyon sepetinde yer alacak mal ve hizmetlerin seçimi ile seçilen mal ve hizmetlerin ağırlıklarının tespit edilmesinde **temel dayanak** teşkil etmektedir. Dolayısıyla, oluşturulan bu kaynakların sağlıklı olması ve gerçek hayatı temsil etmesi önem arz etmektedir.

Tablo 3. Hane Halkı Nihai Tüketim Harcamaları (Cari Fiyatlarla)

	Milyar TL			% Dağılım		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Gıda ve alkolsüz içecekler	478	575	705	21,3	21,9	24,2
Alkollü içki ve tütün	74	91	104	3,3	3,4	3,6
Giyim ve ayakkabı	161	191	188	7,2	7,3	6,4
Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar	341	383	441	15,2	14,6	15,1
Mobilya, evde kull. ekip., ev bak. ve onarımı	187	204	247	8,3	7,8	8,5
Sağlık	47	56	63	2,1	2,1	2,2
Ulaştırma	370	415	447	16,5	15,8	15,3
Haberleşme	67	76	92	3,0	2,9	3,1
Eğlence ve kültür	134	165	177	6,0	6,3	6,1
Eğitim	33	40	43	1,5	1,5	1,5
Lokantalar ve oteller	192	239	189	8,6	9,1	6,5
Çeşitli mal ve hizmetler	161	196	223	7,2	7,5	7,6
Özel nihai tüketim harcamaları	2 245	2 630	2 920	100,0	100,0	100,0

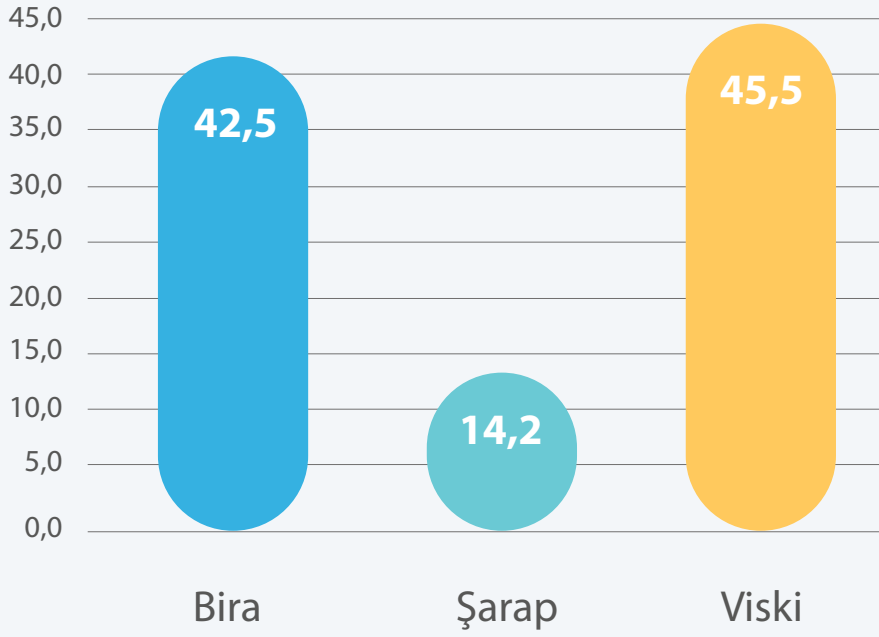
Kaynak: TÜİK

TÜİK tarafından yapılan çalışmaların ve elde edilen sonuçların gerçek hayatı temsil edip etmediğinin sınanabileceği önemli resmi bilgi kaynakları mevcuttur. Bu alanda bize ipucu sağlayacak en önemli göstergelerden bir tanesi de **vergi tahsilatı bilgileridir**. Özellikle sınırlı sayıda ve üretim-dağıtım-teslim süreçleri kontrol edilebilen mal ve hizmetlerden elde edilen vergi gelirleri söz konusu mal ve hizmetlerin hane halkı nihai tüketimi açısından oluşturduğu mali büyüklüğün tahmininde önemli girdi ve kolaylık sağlamaktadır.

Toplumsal yapı ve değerlerimiz kaynaklı olarak alkollü içki gibi maddelerin tüketim bilgileri kişilerce genel olarak saklanarak başkalarıyla paylaşılmak istenmediği bilinmektedir. Bu nedenle, bu tür maddelerin tüketim kalıbı ve miktarlarını anket, soru vb. yöntemlerle tespit etmek oldukça güçtür. Bu kapsamda, alkollü içkilere ait resmi vergi ve tüketim verilerinin bu malların tüketim değerlerinin ve hane halkının tüketim alışkanlıkları içindeki yeri ve ağırlığının hesabında kullanılmasının daha doğru olacağı değerlendirilmektedir.

Bilindiği üzere alkollü içkiler ülkemizde oldukça yüksek oranda vergi yüküne maruz bırakılmaktadır. Alkollü içkiler pratikte ÖTV ve yüzde 18 oranında da KDV'ye tabi tutulmaktadır. Uygulanan ÖTV hem nispi oranda hem de asgari maktu tutarlarda belirlenmiş olsa da pratikte uygulama, asgari maktu ÖTV tutarları üzerinden verginin hesaplanması şekline dönüşmüş durumdadır.

TÜİK tarafından TÜFE sepeti içindeki mal ve hizmetlerin aylık ortalama fiyat istatistikleri ve söz konusu alkollü içkilere uygulanan ilgili dönemdeki ÖTV tutarları kullanılarak bu ürünler üzerindeki ÖTV yönünden vergi yükü hesaplanmıştır.

Şekil 1. Alkollü İçkiler Üzerindeki ÖTV Yüğü (2020, %)

Alkollü içkilerden alınan ÖTV miktarının satış fiyatına oranı ürüne göre değişiklik göstermektedir. Vergi yükü, 2020 yılı genelinde, birada yüzde 42,5 iken şarapta yüzde 14,2 ve viskide yüzde 45,5 seviyesindedir.

Tablo 4. Alkollü İçkilerden Elde Edilen ÖTV Gelirleri (Milyar TL)

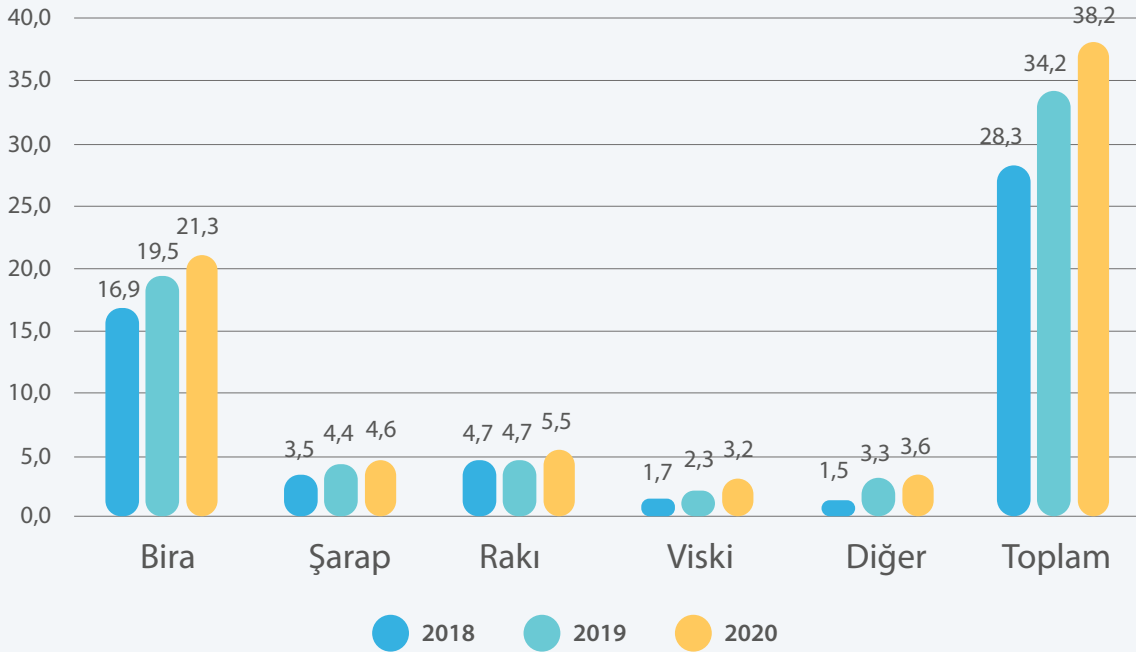
	Bira	Şarap	Rakı	Viski	Diğer
2018	7,3	0,7	3,1	0,7	0,7
2019	8,4	0,7	3,1	1,0	1,4
2020	9,0	0,7	3,7	1,5	1,6

İkinci adım olarak, hesapladığımız ürün bazında ÖTV tutarları ve alkollü içki tüketimine yönelik Tarım ve Orman Bakanlığı verilerini kullanarak, tahsil edilen ÖTV gelirinün ürünler bazında dağılımı tahmin edilmiştir. Bu tahminde en çok ÖTV gelirinün biradan elde edildiği görülmektedir.

Tablo 5. Bira ve Viski Tüketimi İçin Mali Büyüklük Tahmini

(Milyar TL)	Bira			Viski		
	Tahsil Edilen ÖTV Tahmini	ÖTV Yüğü (%)	Tüketim Değeri	Tahsil Edilen ÖTV Tahmini	ÖTV Yüğü (%)	Tüketim Değeri
2018	7,35	43,40	16,92	0,74	44,77	1,66
2019	8,43	43,31	19,47	1,02	44,03	2,33
2020	9,03	42,46	21,25	1,47	45,45	3,24

Bira ve viski için yaptığımız hesabın özetinin yer aldığı yukarıdaki tabloya benzer şekilde her bir alkollü içkiden elde edilen ÖTV tutarı tahminleri ile ilgili ürünün ÖTV yükü kullanılarak yaptığımız hesaplamalara göre ülkemizde alkollü içki sektörünün toplam büyüklüğünü cari fiyatlarla 2018 yılı için 28,3 milyar TL, 2019 yılı için 34,2 milyar TL ve 2020 yılı için ise 38,2 milyar TL olarak tahmin ediyoruz.

Şekil 2. Alkollü İçkiler Sektörü Mali Büyüklüğü (Cari fiyatlarla, Milyar TL)

Yukarıda hesapladığımız ilgili yıllardaki alkollü içkilerin cari fiyatlarla toplam mali büyüklüklerinin (2020 yılında 38,2 milyar TL) TÜİK tarafından açıklanan hane halkının nihai tüketim harcamalarına (2020 yılında 2,9 trilyon TL) oranı ise yüzde 1,3 seviyesinde olmaktadır. 2021 yılının ilk üçeyrek zaman dilimini kapsayan Ocak-Eylül döneminde de bu seviyenin korunduğu görülmektedir.

Tablo 6. Alkollü İçkiler Sektörü Mali Büyüklük Tahmini (2021, Cari fiyatlarla)

(Milyar TL)	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek	Toplam
Bira	3,7	6,7	8,9	19,3
Şarap	1,3	1,4	1,5	4,2
Rakı	1,2	1,6	2,1	4,9
Viski	0,9	1,1	1,4	3,4
Diğer	0,7	1,6	2,1	4,5
Toplam (1)	7,8	12,4	16,1	36,3
TÜİK Hanehalkı Nihai Tüketim Harcaması (2)	775,4	890,1	1.144,4	2.810,0
(1) / (2) (%)	1,01	1,39	1,41	1,29

Elde ettiğimiz yüzde 1,3 seviyesindeki bu oran alkollü içkilerin TÜFE enflasyon sepeti içindeki ağırlığı olan yüzde 0,4-0,5 ile karşılaştırıldığında enflasyonun ölçülmesi sürecinde oluşturulan modelde alkollü içkiler yönünden eksikliklerin olduğu izlenimini doğurmaktadır. Kaldı ki, bahis konusu yüzde 0,4-0,5'lik oran, iktisadi açıdan hane halkı nihai tüketim harcamalarına göre daha küçük bir altküme temsil eden enflasyon sepeti içindeki ağırlıktır.

Bu tespitimizi desteklemek amacıyla enflasyon sepetine dahil diğer bazı mal ve hizmetlerin mali büyüklüklerine ve enflasyon sepetindeki ağırlıklarına karşılaştırmalı olarak bakmak faydalı olacaktır.

Öncelikle alkollü içkilerin aynı başlık altında sınıflandırıldığı tütün ürünlerini incelemek yol gösterici olacaktır.

Tütün Ürünleri Piyasasının Mali Büyüklüğü

Tütün ürünlerinin cari fiyatlarla mali büyüklüğünü hesaplarken kullanabileceğimiz en önemli ürün sigaradır. Sigara tütün ürünleri içinde en çok tüketilen ürün olma özelliğini taşımaktadır. Bu sebeple TÜİK tarafından tütün ürünlerinin TÜFE sepeti içindeki temsilcisi olarak sigaralar seçilmiştir.

TÜİK'in enflasyon istatistikleri kapsamında yayımladığı sigaraların ortalama fiyatını esas alarak bir hesaplama yaparsak sigara sektörünün büyüklüğü 2018-2020 yılları arasında sırasıyla 66,6 milyar TL, 82,9 milyar TL ve 2020 yılında da 95,5 milyar TL olmaktadır.

Tablo 7. Sigara Sektörü Mali Büyüklük Tahmini

	Sigara Ortalama Satış Fiyatı (TL)	Tüketim (Milyar Paket)	Mali Büyüklük (Milyar TL)
2018	11,22	5,93	66,5
2019	13,84	5,99	82,9
2020	16,20	5,90	95,5

Kaynak: Sigara ortalama satış fiyatı TÜFE enflasyon sepeti kapsamındaki ortalama madde fiyatlarından alınmıştır. Tüketim rakamları Tarım ve Orman Bakanlığı istatistiklerinden derlenmiştir.

Öte yandan, Tarım ve Orman Bakanlığının yayımlamış olduğu istatistiklerden yola çıkarak derlediğimiz sigaranın da dahil olduğu tütün ve tütün ürünleri sektörünün mali büyüklüğü ise şöyledir.

Tablo 7. Tütün Mamulleri Mali Büyüklüğü

(Milyon TL)	2018	2019	2020
Sigara	62.676	77.193	89.171
Nargilelik Tütün	11	18	90
Pipoluk Tütün	0	0	0
Puro/Sigarillo	52	81	60
Sarmalık Kıyılmış Tütün	37	112	272
Toplam	62.776	77.404	89.592

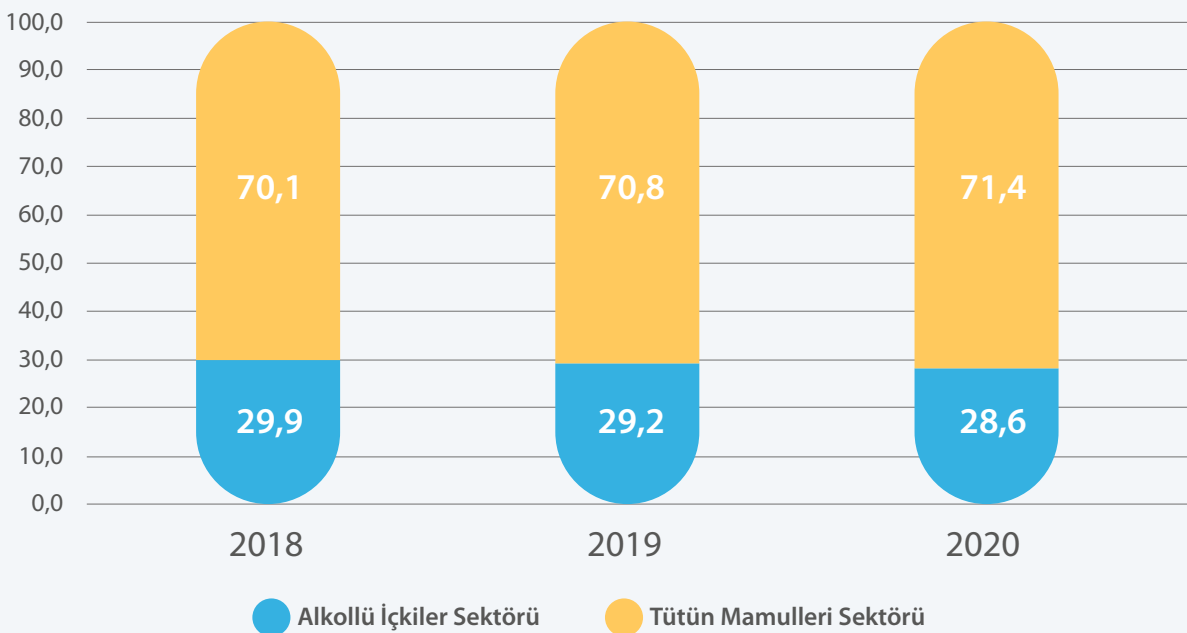
Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı

Tarım ve Orman Bakanlığının açıkladığı resmi istatistikler ile kendi yaptığımız hesaplamalar karşılaştırıldığında Tarım ve Orman Bakanlığı rakamlarının düşük kaldığı ancak ilgili yıllarda elde edilen büyüklükler arasında sonucu etkileyecek önemli bir farkın olmadığı görülmektedir. **Bu anlamda kendi tahmin yöntemimize dayanarak yaptığımız** hesaplamaların analizimizde kullanılabilir olduğunu değerlendirilmekteyiz.

Tütün ve tütün ürünleri sektörüne ilişkin yaptığımız mali büyüklük tahmininin hane halkının toplam nihai tüketim harcamasına oranı yüzde 3 seviyesinde olmaktadır. (2018 yılında yüzde 3,0, 2019 yılında yüzde 3,2 ve 2020 yılında yüzde 3,3)

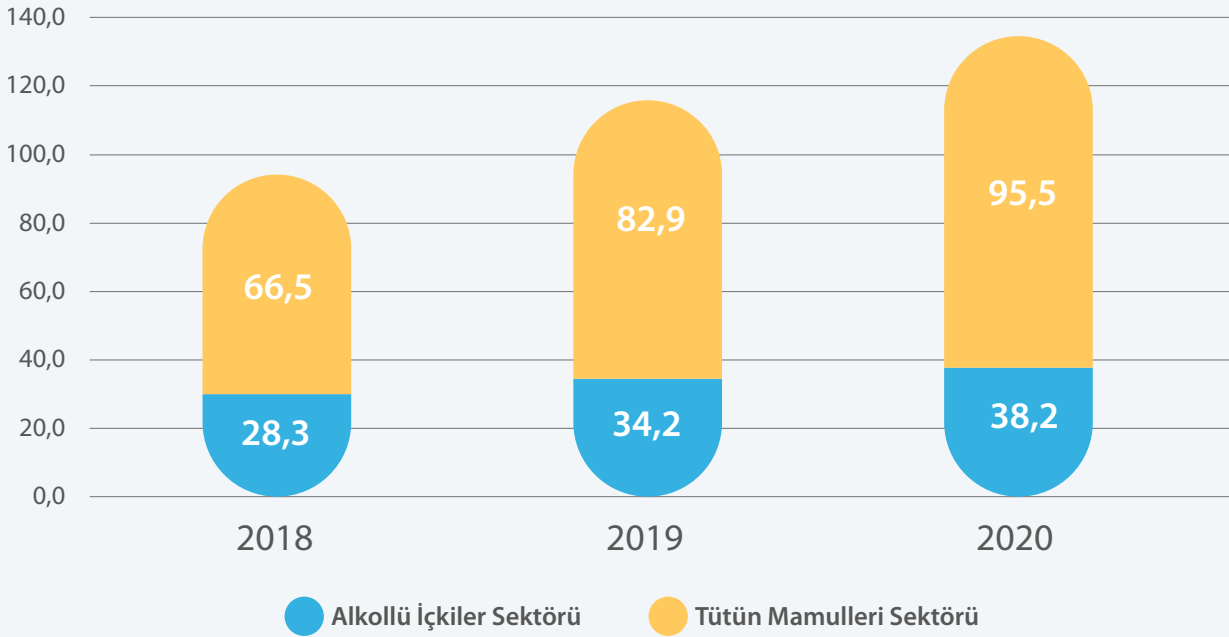
Alkollü içkiler ile tütün ve tütün ürünleri sektörlerini mali büyüklük bakımından karşılaştırdığımızda tütün ve tütün ürünlerinin mali büyüklük olarak alkollü içkilerin yaklaşık 2,5 katı olduğu görülmektedir.

Şekil 3. Alkollü İçkiler ile Tütün Sektörü Büyüklükleri Dağılımı (%)

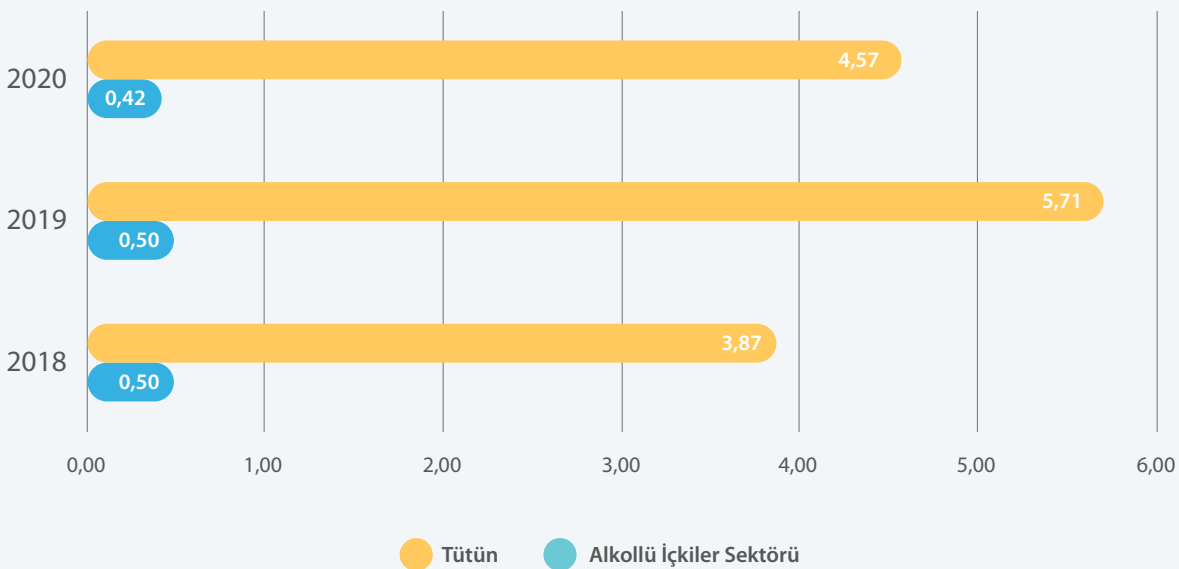
Alkollü içki ve tütün ürünleri sektörleri bir bütün olarak ele alındığında alkollü içkilerin toplam büyüklük içindeki payı yüzde 30, alkollü içkiler sektörü mali büyüklüğünün tütün ürünleri sektörü mali büyüklüğüne oranı ise yaklaşık yüzde 40 seviyesinde olmaktadır.

Şekil 4. Alkollü İçkiler ve Tütün Sektörleri Mali Büyüklüğü (Milyar TL)

İki sektörün toplam büyüklüğünün ise cari fiyatlarla 2018 yılında 95 milyar TL, 2019 yılında 117 milyar TL ve 2020 yılında da 134 milyar TL olduğu tahmin edilmiştir. Öte yandan TÜİK bu iki sektöre yönelik hane halkı nihai tüketim harcaması tahmini ilgili yıllarda sırasıyla 74,1, 90,7 ve 104,4 milyar TL ile bizim tahminimizin oldukça altında kalmaktadır. İki tahmin arasında her yıl için yüzde 20'nin üzerinde bir fark bulunmaktadır.

Şekil 5. Alkollü İçkiler ve Tütünün TÜFE Sepeti Ağırlığı (%)

Not: t yılındaki TÜFE sepeti payı t-1 yılında gösterilmiştir.

Alkollü içkiler sektörünün tütün ve tütün ürünleri sektörü büyüklüğüne oranı 2018 yılında yüzde 43, 2019 yılında yüzde 41 ve 2020 yılında ise yüzde 40 seviyesindedir. Oysa, TÜİK'in kullandığı TÜFE enflasyon sepetinde yer alan alkollü içkiler ve sigaraların ağırlıkları dikkate alındığında bu oran yüzde 9,3 seviyesinde kalmaktadır.

TÜİK tarafından hesaplanan milli gelir ve detayları ile açıklanan vergi tahsilat rakamları ve tüketim istatistikleri kullanılarak, alkollü içki sektörünün ekonomik büyüklüğü gerçeğe çok yakın olarak hesaplanabilmektedir. Ancak, TÜİK'in başka bir metodolojisi kapsamında anketle veya başka araçlarla ortaya konulan enflasyon sepeti ağırlığı alkollü içkiler yönünden gerçeğe yüksek oranda çelişmektedir. Buradan hareketle, eksik olduğu gerçek verilerle ortaya konulabilen verilerin tercih edilmesinin tüm sepet üzerinde bir anomaliye neden olduğu gözden kaçmamaktadır.

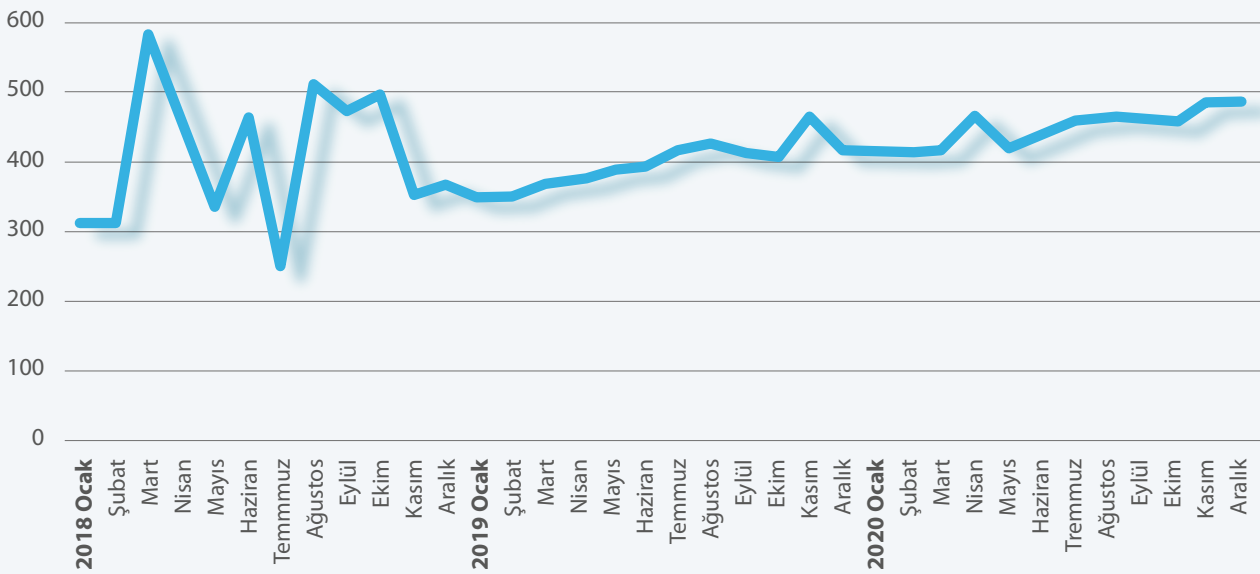
Alkollü içkiler ile tütün ve tütün ürünleri bazında yaptığımız hesaplamalar ortaya koymaktadır ki TÜFE enflasyon sepeti içinde bulunan alkollü içkilerin ağırlığı gerçek hayatta var olan tüketim seviyesini tam olarak yansıtmamaktadır.

İletişim Sektörünün Büyüklüğü

Alkollü içkilerin enflasyon sepeti içindeki ağırlığının düşük kaldığına dair tespitimizi desteklemek amacıyla karşılaştırmalı olarak kullanabileceğimiz bir diğer alan, iletişim sektörüdür. Bu sektör de sınırlı sayıda hizmet sunucusunun faaliyet gösterdiği ve sıkı şekilde düzenlenen, kontrol edilen ve ilave vergilemeye tabi tutulan bir sektördür.

İletişim sektörü Özel Tüketim Vergisi benzeri bir vergi olan Özel İletişim Vergisine tabidir. Ayrıca, 406 sayılı Kanununun ek 37 inci maddesi kapsamında ulusal çapta mobil elektronik haberleşme hizmeti sunan işletmeler aylık brüt satışlarından yüzde 15 oranında katkı payı (GSM Hazine Payı) ödemek zorundadırlar. Ödenen bu payların miktarını Hazine ve Maliye Bakanlığınca her ay ilan edilen bütçe gelirleri içerisinde vergi dışı gelirler sınıflaması altında kolayca seçmek mümkündür.

Şekil 6. GSM Hazine Payı Gelirleri (Milyon TL)

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

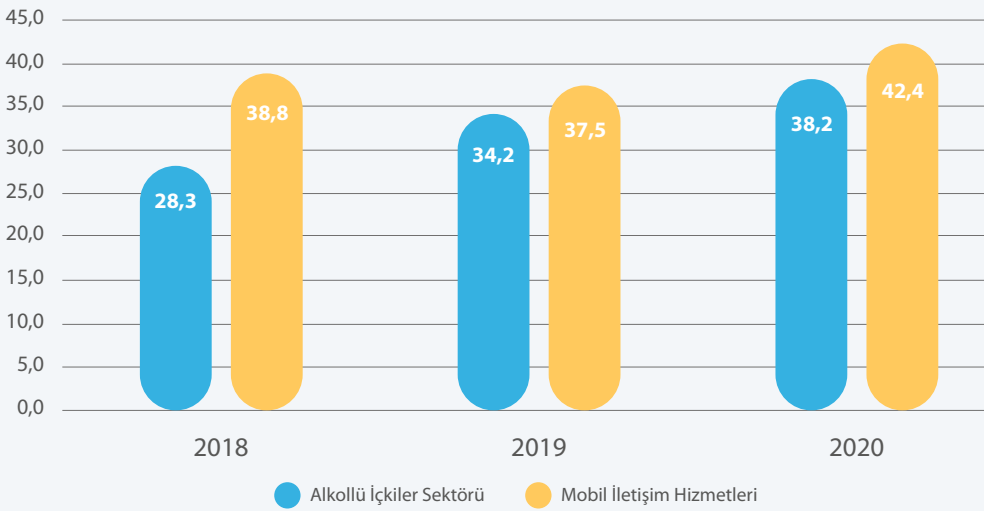
Söz konusu payın matrahı aylık brüt hasılat olduğu için sunulan mobil elektronik haberleşme hizmetinin büyüklüğünü hesaplamak oldukça kolay olacaktır. GSM Pay oranını kullanarak elde ettiğimiz matraha KDV'nin de eklenmesiyle sunulan hizmetin nihai tüketiciye yansıyan değeri elde edilecektir.

Tablo 9. Mobil Haberleşme Sektörü Mali Büyüklüğü (Milyar TL)

	GSM Hazine Payı	Sektör Büyüklüğü
2018	4,9	38,8
2019	4,8	37,5
2020	5,4	42,4

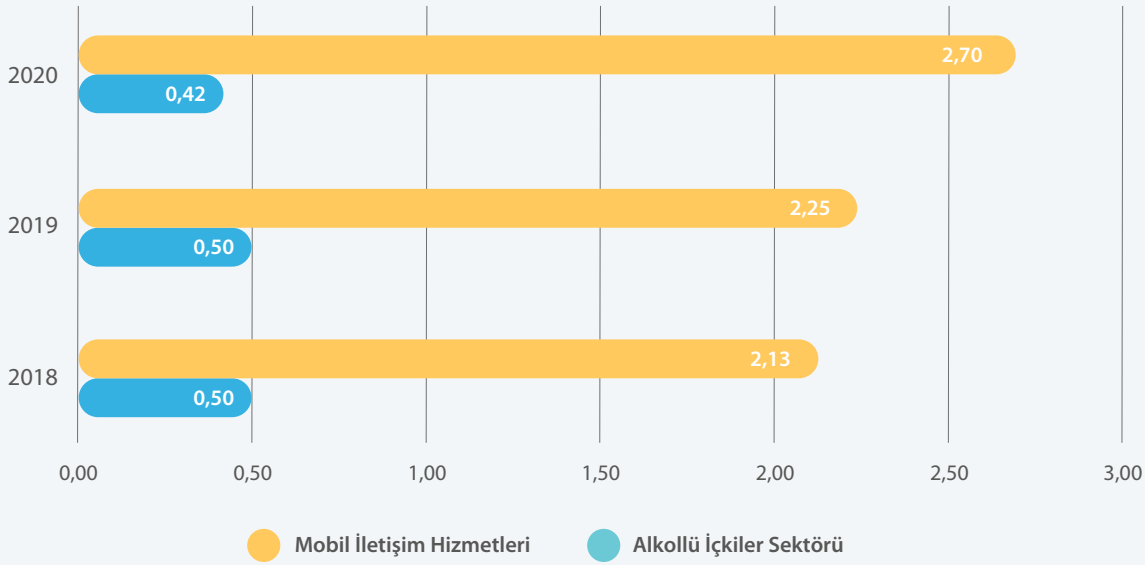
Elde ettiğimiz mobil haberleşme sektörü mali büyüklükleri aşağıdaki şekilden de görüleceği üzere özellikle 2019 ve 2020 yıllarında alkollü içkiler sektörü için tahmin ettiğimiz mali büyüklüklerle paralellik taşımaktadır.

Şekil 7. Alkollü İçkiler ve Mobil İletişim Sektörleri Mali Büyüklükleri (Milyar TL)

Mobil haberleşmenin TÜFE enflasyon sepetindeki ağırlığı 2021 yılında yüzde 2,70 seviyesindedir. Bu oran alkollü içkilerin ağırlığının 6,4 katına tekabül etmektedir. Oysa hesaplamış olduğumuz mobil haberleşme hizmetlerinin mali büyüklüğü alkollü içkiler sektörünün büyüklüğünün 2018-2020 yıllarında ortalama sadece 1,2 katıdır.

Şekil 8. Alkollü İçkiler ve Mobil İletişim Sektörleri TÜFE Sepeti Ağırlığı (%)

Not: t yılındaki TÜFE sepeti payı t-1 yılında gösterilmiştir.

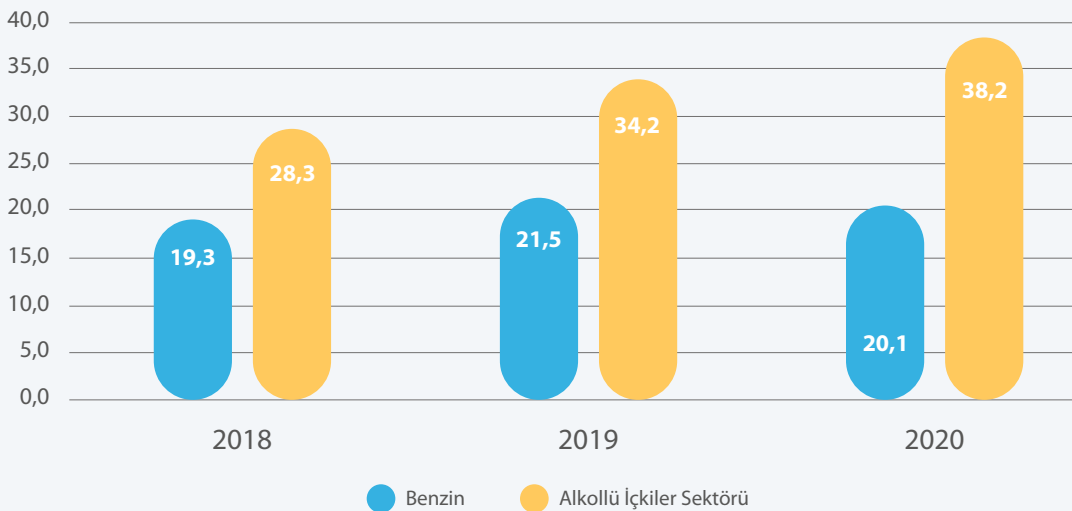
Benzin Tüketiminin Mali Büyüklüğü

Alkollü içkiler sektöründe yapılan tüketimin TÜFE sepetine yansımaları kıyaslamada kullanabileceğimiz bir diğer ürün ise benzindir. Benzin genellikle kişisel amaçla kullanılan motorlu araçlarda tüketilmektedir. Dolayısıyla genel olarak hane halkı tarafından nihai tüketim malı olarak değerlendirilmektedir.

Tüketilen benzinin mali değerini tahmin etmek için birim fiyat (TL/lt) olarak TÜİK tarafından enflasyon ölçümü kapsamında açıklanan aylık ortalama benzin fiyatı ile EPDK tarafından açıklanan aylık iç tüketim miktarları yeterli olacaktır.

Benzinin EPDK tarafından açıklanan iç piyasa tüketim miktarları 0,76 yoğunluk oranı uygulanarak ağırlık ölçüsünden (ton) hacim ölçüsüne (metre küp) çevrilmiştir. Bu işlemlerin sonucunda 2018-2020 yılları arasında tüketilen benzinin cari fiyatlarla mali büyüklüğü sırasıyla 19,3, 21,5 ve 20,1 milyar TL olarak tahmin edilmiştir.

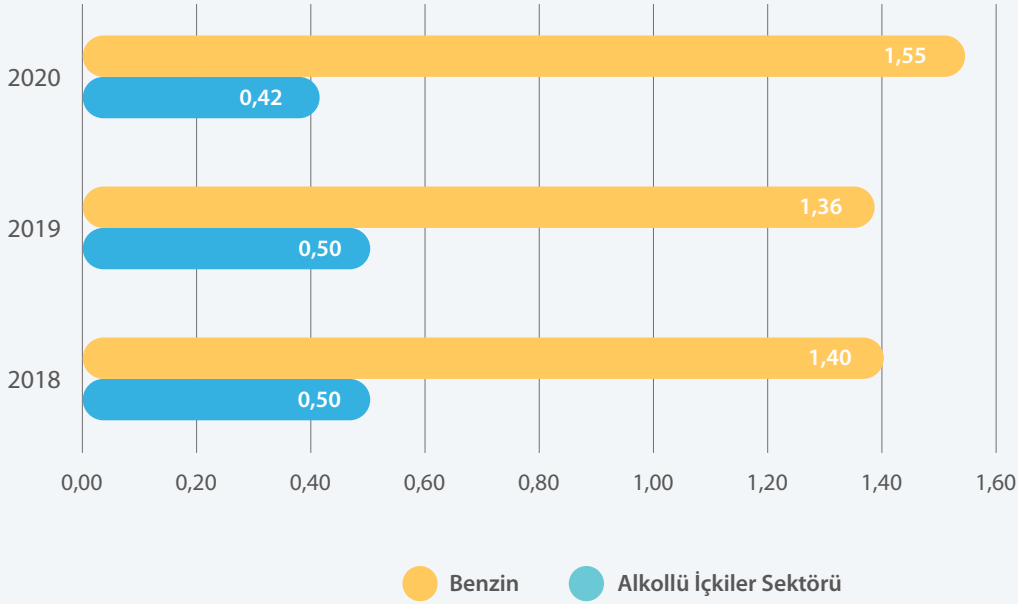
Şekil 9. Benzin ve Alkollü İçkilerin Mali Büyüklüğü (Milyar TL)

Kaynak: EPDK tarafından açıklanan tüketimler ile TÜİK tarafından TÜFE sepeti kapsamındaki maddelerin ortalama fiyatları kullanılarak hesaplanmıştır.

Görüldüğü üzere 2018-2020 yılları arasında tüketilen benzinin cari fiyatlarla değeri aynı yıllar için tüketilen Alkollü içkilerin mali değerinin oldukça altında kalmaktadır. Öte yandan benzinin TÜFE sepeti içindeki ağırlığı 2021 yılı için yüzde 1,1553'tür. Bu oran yüzde 0,4 seviyesinde TÜFE sepeti içinde ağırlığı olan alkollü içkilerin yaklaşık 2,7 katı olmaktadır.

Şekil 10. Benzin ve Alkollü İçkilerin TÜFE Sepeti Ağırlığı (%)

Not: t yılındaki TÜFE sepeti payı t-1 yılında gösterilmiştir.

Görüldüğü üzere alkollü içkilerin TÜFE sepeti içindeki ağırlığını benzin tüketim değeri ve benzinin TÜFE sepeti içindeki ağırlığıyla karşılaştırmalı olarak değerlendirdiğimizde de alkollü içkilerin, TÜFE sepeti içindeki ağırlığının hanehalkının tüketimi içerisindeki payıyla uyumlu olmadığı görülmektedir.

Diğer Bazı Mallar Bazında Mali Büyüklükler

2021 yılı için TÜFE sepeti içinde buzdolabının ağırlığı yüzde 0,45, çamaşır makinesinin ağırlığı ise yüzde 0,50 seviyesindedir. Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği tarafından açıklanan istatistiklerde yer alan satış rakamları ve TÜİK tarafından açıklanan TÜFE sepeti kapsamındaki mal ve hizmetlerin ortalama fiyatları kullanılarak yaptığımız hesaplama göre 2018-2020 yılları arasında satılan buzdolabı ve çamaşır makinelerinin cari fiyatlarla mali büyüklüğü şöyle hesaplanmıştır.

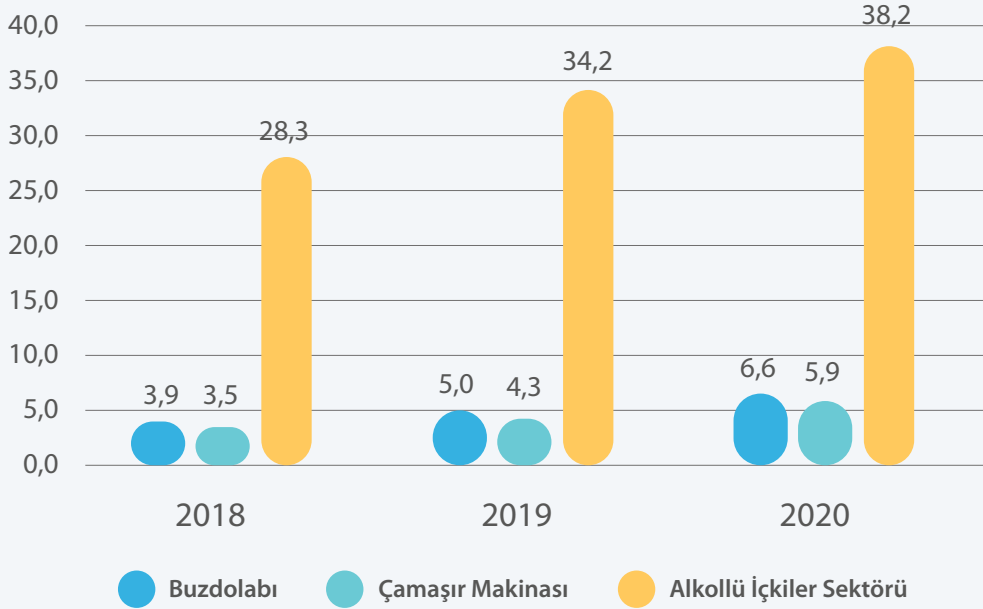
Tablo 10. Buzdolabı ve Çamaşır Makinesi İç Satış Mali Büyüklüğü (Cari Fiyatlarla)

	Buzdolabı			Çamaşır Makinesi		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Satış (Milyon adet)	1,81	1,72	2,02	1,95	1,85	2,10
Birim Fiyat (Bin TL)	2,18	2,90	3,29	1,81	2,32	2,81
Mali Değer (Milyar TL)	3,95	4,98	6,64	3,53	4,30	5,90

Kaynak: TÜRKBESED tarafından açıklanan satışlar ile TÜİK tarafından TÜFE sepeti kapsamındaki maddelerin ortalama fiyatları kullanılarak hesaplanmıştır.

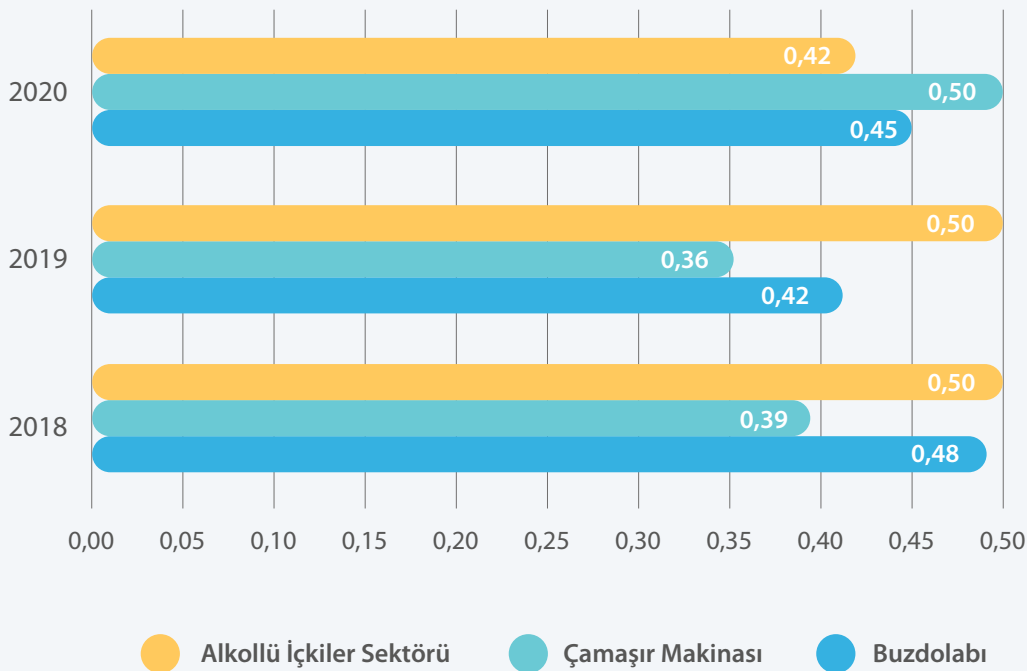
Buzdolabı ve çamaşır makinesinin TÜFE sepeti içindeki ağırlıkları alkollü içkilerin TÜFE sepeti içindeki ağırlığına yakın oranları ifade etmektedir. Ancak, gerek buzdolabının gerekse de çamaşır makinesinin hesap ettiğimiz cari fiyatlarla mali büyüklüğü alkollü içkilerin mali büyüklüğünün oldukça altındadır.

Şekil 11. Buzdolabı, Çamaşır Makinesi ve Alkollü İçkilerin Mali Büyüklüğü (Milyar TL)

Üç yıllık ortalamada buzdolabı ve çamaşır makinesinin alkollü içkilerin mali büyüklüğüne oranı sırasıyla yüzde 15 ve yüzde 13 seviyesinde kalmaktadır.

Şekil 12. Buzdolabı, Çamaşır Makinesi ve Alkollü İçkilerin TÜFE Sepeti Ağırlığı (%)

Not: t yılındaki TÜFE sepeti payı t-1 yılında gösterilmiştir.

3. Sonuç ve Öneri

Türkiye’de Alkollü içkilerden 2018 yılında 12,4 milyar TL, 2019 yılında 14,7 milyar TL ve 2020 yılında ise 16,5 milyar TL ÖTV geliri elde edilmiştir. Bu miktarlara KDV de dahil edildiğinde daha da yüksek bir vergi tahsilatı ile karşılaşmaktayız. Söz konusu miktarlar bile alkollü içkiler için yapılan harcamanın oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Bu harcama büyüklüğü alkollü içkilerin TÜFE enflasyon sepeti içindeki payı ile beraber analiz edildiğinde alkollü içkilerin TÜFE sepeti içindeki ağırlık olarak temsilinin gerektiği oranda olmadığı yönünde bir soruyu aklımıza getirmektedir.

Tablo 11. TÜFE Sepetindeki Maddelerin Mali Büyüklüklerin Karşılaştırılması

	Yıl	Cari Fiyatlarla Değer (Milyar TL)	H.N.T.H Payı (%) (1)	TÜFE Sepeti Payı (%) (2)	(2)/(1)
Tütün Sektörü	2018	66,5	3,0	3,8712	1,29
	2019	82,9	3,2	5,7144	1,79
	2020	95,5	3,3	4,5656	1,38
Mobil İletişim Hizmetleri	2018	38,8	1,7	2,1265	1,25
	2019	37,5	1,4	2,2456	1,60
	2020	42,4	1,5	2,6996	1,80
Benzin Tüketimi	2018	19,3	0,9	1,4048	1,56
	2019	21,5	0,8	1,3639	1,70
	2020	20,1	0,7	1,5530	2,22
Alkollü İçki Sektörü	2018	28,3	1,3	0,5029	0,39
	2019	34,2	1,3	0,4958	0,38
	2020	38,2	1,3	0,4243	0,33
Buzdolabı	2018	3,9	0,2	0,4803	2,40
	2019	5,0	0,2	0,4203	2,10
	2020	6,6	0,2	0,4458	2,23
Çamaşır Makinesi	2018	3,5	0,2	0,3928	1,96
	2019	4,3	0,2	0,3622	1,81
	2020	5,9	0,2	0,4966	2,48

Kaynak: t yılındaki TÜFE sepeti payı t-1 yılında gösterilmiştir.

Çalışmamızda, sektörün vergilendirme ve bandrolle kaydının tutulması gibi nedenlerle veri sağlamanın avantajından her aşamada faydalanmış bulunmaktayız. Bu kapsamda nihai tüketime dair kesin-net veriler bize matematiksel kanıtlar sunmuştur.

Bu soruyu netleştirme açısından TÜFE sepetinde bulunan bazı maddelerin cari fiyatlarla toplam tüketim değeri ile bu maddelerin TÜFE sepetindeki ağırlıklarını karşılaştırmalı olarak analiz ettiğimizde alkollü içkilerin sahip olduğu mali büyüklüğe karşılık TÜFE sepeti içinde hane halkı tüketimini yansıtan bir paya sahip olmadığı açıkça görülmektedir.

Alkollü içkilerle mobil iletişim hizmetlerinin tahmin ettiğimiz mali büyüklükleri yakın olmasına rağmen mobil iletişim hizmetlerinin TÜFE sepeti içindeki ağırlığı alkollü içkilerin payının çok üzerindedir.

Benzer bir durum tütün ve tütün ürünleri bakımından da görülmektedir. Tütün ürünlerinin mali büyüklüğü alkollü içkilerin yaklaşık 2,5 katı iken TÜFE sepeti içindeki paylar bakımından karşılaştırdığımızda fark 10 katı aşmaktadır. Benzer şekilde, buzdolabı için hesapladığımız mali büyüklük alkollü içkiler için hesapladığımız mali büyüklüğün yaklaşık altıda biri iken bu iki maddenin TÜFE sepeti içindeki ağırlıkları birbirine oldukça yakındır.

Analizimizde kullandığımız maddelerin mali büyüklüklerinin hane halkı nihai tüketim harcamalarına oranı bu maddelerin TÜFE sepeti içindeki ağırlığından daha düşük bir seviyededir.

Alkollü içkiler için hesapladığımız cari fiyatlarla mali büyüklüğün TÜİK tarafından ilan edilen hane halkı nihai tüketim harcamalarına oranı yüzde 1,3 seviyesinde iken bu ürünlerin TÜFE sepeti içindeki ağırlığı 0,5 seviyesinin altındadır. Oysa analize dahil ettiğimiz mal ve hizmetlerin TÜFE sepeti içindeki payı söz konusu malların nihai tüketim harcamaları içindeki payından daha yüksektir. Buradan hareketle, alkollü içkilerin TÜFE sepeti içindeki payının yaklaşık 4,5 kat daha yüksek bir noktada ve yüzde 1,8 seviyesinde olması gerektiği tahmin edilmektedir.

Nihai aşamada önerimiz; bahis konusu matematiksel kanıtlara göre, alkollü içkilerin enflasyon sepeti içindeki payının ülkemiz tüketimini oldukça eksik yansıttığı görülmektedir. Önerimiz, alkollü içki gibi kesin verilerin olduğu bir sektörde, matematiksel verilerin ışığında enflasyon sepetindeki oranın 4,5 katına çıkarılarak, gerçek resmin ifade edilmesidir.

